

Ontwikkelingen in EVP waarschuwing voor CDA

Uit de gang van zaken in de EVP kan het CDA de les trekken hoe nadelig het is om te pogen via karakterverlies politieke macht te vergroten. Een catch-all party kan geen trends zetten en geen leiding geven aan de ontwikkeling van de publieke opinie. Het CDA kan leren van deze strategische en principiële fouten.

Het zijn zware tijden voor politieke stratego-spelers. Welk 'product' moet je brengen als de markt grillig is? Welke koers moet je varen als de politieke weersverwachtingen weinig houvast bieden? Dat is vooral vervelend voor hen die onvoldoende zicht hebben op zin en bedoeling van de christen-democratie. In het CDA keren steeds weer die twee vragen terug: de machtsvraag van de stratego-spelers (de trendvolgers) en de zinvraag van hen die menen dat het CDA trendsetter moet zijn. In beide is het CDA niet erg goed. Vroegere Tweede Kamerfracties hadden al te vaak de neiging om vernieuwingen vanuit de eigen christen-democratische traditie te wantrouwen (hoe doorwrocht de argumenten voor zo'n nieuw beleid ook waren). Dat speelde vooral als het CDA overtuigend voorop zou moeten lopen als trendsetter voor onze

samenleving. Een opmerkelijk voorbeeld is het lot van de studie '1+1= samen', een studie die tegen de individualisering juist de waardering voor vaste tweerelaties stelde. Het stratego om de macht te vergroten was overigens ook niet zo sterk. Men dacht soms 'zwe-

vende kiezers' te kunnen boeien door zelf een zwevende partij te worden en de inzichten van de loyale kern te verwaarlozen. Rampzalig wordt het als de machtsvraag de zinvraag gaat overheersen, in plaats dat die daaraan dienstbaar wordt gemaakt. In 1994 hebben een aantal 'prominenten' het gezocht in een zwenking naar kil neo-liberalisme. De 'C' en

het sociale moesten minder worden benadrukt. Zo zouden nieuwe kiezersmarkten kunnen worden aangeboord. De bedenkers van deze neo-liberale strategie beseften niet dat zo de wegwijzers naar VVD en D66 werden gezet. Dat leverde een ongehoord resul-

Dr. A.M. Oostlander

taat op: 20 zetels verlies. Zodoende kan het CDA nu niet oogsten wat de kabinetten-Lubbers hebben gezaaid. Het door ons en de christelijk-sociale beweging ontwikkelde poldermodel alsmede het door CDA-kabinetten gevoerde sociaal-economisch beleid krijgen internationale erkenning; paars heeft er al snel van afgezien om met het 'stropetrijge middenveld' korte metten te maken. De arbeidsmarkt draait intussen als een tierelier, maar paars ging toch nog de verkiezingen in met de slogan van gisteren: 'werk, werk, werk!' De breuk met de periode-Lubbers resulteerde voor het CDA in een electorale klap en een verlies aan vertrouwen die zo erg waren dat ze tot in de laatste verkiezingen door echoën. En toch was het CDA inmiddels weer op een herkenbare weg beland, dank zij het rapport Gardeniers en de partij-uitspraken daarna. In 1998 hebben de kiezers ons innerlijk herstel nog niet voldoende opgemerkt. Verlies naar alle kanten. Op-

nieuw, crisis onder de sterrenwiche-laars. Moeten we nu naar rechts of moeten we nu naar links?

Dit artikel bespreekt de positie van de christen-democratie in Europa. Sommige strategische en principiële fouten doen zich daar in nog grovere vorm voor dan in Nederland. Bakens in zee voor het CDA.

Een herkenbare familie

De christen-democratie is een stroming met een herkenbare politieke inhoud. Vandaar dat er in de Europese Unie (EU) en daarbuiten een partijfamilie bestaat. Zelfs tot in Latijns-Amerika zijn verwante partijen te vinden. Sommige confessionele stromingen leiden tot maatschappelijke opvattingen, die als christelijk-sociaal kunnen worden getypeerd. Met name in katholieke en protestantse landen is dat het geval. In de eerste jaren na de formele oprichting van de christelijke partijfamilies heeft men zich gewijd aan de opstelling van

De christen-democraten zijn een minderheid geworden in de EVP.

beginselprogramma's voor politieke actie. Vanuit het CDA is daar fors aan deelgenomen.

Groei met behoud van identiteit

Onze 'familie' bestond aanvankelijk uit groeperingen met een duidelijk gemeenschappelijk profiel. Het waren de CDU/CSU, de Benelux-partijen, de Franse MRP die stelde op het christelijke personalisme en de Italiaanse DCI. Leiders vanuit die partijen gaven de stoot tot de Europese integratie. Dat was een uitermate verrassende en

trendbepalende actie. Die durf je alleen te ondernemen als je een overtuiging hebt, als je goed weet wat je ten diepste met Europa wilt. Daar leid je vervolgens een effectieve strategie uit af. Die ervaring heeft een band geschapen, en ook een ruime blik. Door desintegratie van de MRP en door toetreding

van partijen uit nieuwe lidstaten werd de samenstelling wat gemengder. Partijen uit een andere traditie, vaak met conservatieve trekken, werden naast echte christen-democratische groepen toegelaten. Ondanks de verschillen was het voor alle deelnemers echter duidelijk dat de christen-democratie de toonaangevende lijn moest zijn van partij en fractie.

De uitbreiding loopt uit de hand

Van Duitse zijde heeft men echter steeds intenser gestreefd naar een uitbreiding van de partijfamilie. De Duitse partijen hanteren uiteenlopende etiketten voor zichzelf: partijen van het midden; conservatief en liberaal en na-

tuurlijk ook christen-democraat en christelijk-sociaal. Zij voelen zich thuis in een sfeer van polarisatie en menen dan ook dat overal waar een tweedeling bestaat de rechtse groepering hun natuurlijke partner is. Bovendien zijn de Duitse partijen zeer gericht op machtsvorming. De strategie is de vraag naar het karakter gaan overheersen. Een kleine partij zal het bij hen als kandidaat voor de EVP afleggen tegen een grote, onafhankelijk van de vraag naar de inhoud van de gevoerde politiek. Daarom zijn, zeer tegen de zin van de Benelux-partijen, steeds meer voluit

**Als climax van
vertroebeling geldt
de Duits-Spaanse
poging om de hele
Forza Italia lid te
maken.**

conservatieve en ook liberale groeperingen lid van de EVP-fractie geworden. De partijfamilie heeft trouwens de naam Europese Volkspartij gekregen om geen last te hebben van de 'C' bij het werven van andere partijen. De toetreding van deze conservatieven lukte omdat ze bereid waren alles te on-

dertekenen wat hen werd voorgelegd. Het zetten van een handtekening werd nogal pragmatisch beoordeeld. Als climax van vertroebeling geldt de Duits-Spaanse poging, in mei van dit jaar, om de hele Forza Italia lid te maken. Die kans ontstond omdat de Italiaanse christen-democraten, na het verval van de DCI, hun hergroepering nog niet hebben voltooid. De uitnodiging aan Forza Italia (FI) had als dubieus motief dat de EVP bang zou moeten zijn voor de vorming van een sterkere fractie ter rechterzijde. Het bleef, vanwege hard verzet van een deel van de ledenpartijen en van vooral de Italiaanse (christen-democratische!) premier Prodi, beperkt tot opname van een twintigtal individuele leden van de FI-groepering

in het Europees Parlement (EP). Berlusconi wordt nu gelukkig zelf niet als een EVP-partijleider gezien. De EVP-fractievoorzitter Martens heeft in deze affaire een duistere rol gespeeld. Hij geneerde zich er niet voor om (met een Duitse vice-voorzitter) bij Berlusconi op audiëntie te gaan om hem voor deelname aan de EVP uit te nodigen. En dat terwijl tegen deze Berlusconi een vijftigtal strafprocessen lopen. De televisiemagnaat meent door de val van de regering-Prodi de rechtsgang in eigen voordeel te kunnen beïnvloeden. Martens is met zijn uitnodiging aan Berlusconi ingegaan tegen de wil van zijn CVP. Het is dus niet waarschijnlijk dat de partij hem nog eens voor Europees Parlement zal kandideren. Maar het kwaad is geschied. De christen-democraten zijn een minderheid geworden in de EVP. De getrouwen (de Benelux-delegaties, de Ieren, de Catalanen en de Basken, zes Italianen en zelfs de Nea Demokratia) hebben zich verenigd in een actiegroep 'Athene', genoemd naar de stad waar ooit het EVP-beginselprogramma werd vastgesteld.

Verandering van karakter en dus van boodschap

De EVP is zodoende bezig te vervallen tot een 'dakorganisatie'. Daarbinnen treft men stromingen en nationale delegaties aan. Soms, zoals bij het beleid inzake de oorlog in Joegoslavië, ben je je ervan bewust dat delen van, bijvoorbeeld, de Tory-delegatie tot je extreemste tegenstanders behoren. In een normale fractie bestaat er een zekere mate van discipline. Maar een dakorganisatie heeft het morele recht niet om die van haar leden te vragen. De omvang van

zo'n losse fractie biedt alleen voordelen bij het verdelen van de baantjes in het parlement. Het meest opvallende van de laatste geforceerde uitbreiding van de fractie is niet de kwantitatieve groei (de FI-Italianen zijn meestal afwezig), maar de daarvoor nodige schoffering van partijen die de oorspronkelijke bedoeling van de christen-democratische familie vertegenwoordigen. Het gevoel van verplichting verzwakt daardoor. Dat gebrek aan verbondenheid met de christen-democratie is uiteraard het sterkst bij partijen die liever conservatief en liberaal willen heten. Vandaar dat het beroep op het christelijke niet meer vanzelfsprekend is. In sociaal opzicht dreigt het meerderheidsstandpunt harder te worden. De Europese integratie wordt niet door alle leden als het eigen geesteskind gezien. In het drugsbeleid moet de plaats voor schadebeperking bevochten worden op leden

Via karakterverlies
politieke macht
vergroten is
uitermate
kortzichtig.

die vinden dat wie niet horen wil maar moet voelen. Dat CDA-ers over homorechten spreken wordt als een buitenissigheid geïdentificeerd. De nadruk op mensenrechten in de buitenlandse politiek wordt als onzakelijk ervaren. Nationale belangen gaan, goed

conservatief, een grotere rol spelen. De christelijke *founding fathers* van de Europese integratie zouden zich in hun graf omkeren.

Wat te doen?

Nederlandse kiezers stemmen op Nederlandse lijsten. Zij hebben dus niet direct met de EVP-fractie te maken. Het is zelfs hun belang om het CDA-geluid zo duidelijk mogelijk te laten klinken. Hun stem komt goed terecht. Maar de schade is groot. We zullen ons

uiterste best doen om die te beperken. De actiegroep Athene heeft daarom afgesproken dat ze zo goed mogelijk zal nagaan hoe de stemlijsten totstandkomen. Als de adviezen niet vertrouwd worden, zullen eigen alternatieve stemlijsten worden opgesteld. Dat is een verschijnsel dat zich nu al incidenteel voordoet. In de toekomst zal dat systematisch gebeuren. Er ontstaat dus een soort van sub-fractie. De voordelen van de EVP-fractievorming, voor het werk der leden, neemt af. Er zal veel meer verdeeld worden gestemd dan vroeger, toen we de stemlijsten doorgaans vertrouwen konden. Tel uit je winst!

Lessen voor het CDA

Uit de gang van zaken in de EVP kan worden geleerd hoe nadelig het is om te pogen via karakterverlies politieke macht te vergroten. De kwantiteit blijkt illusies op te leveren. Het vermogen om gezamenlijke standpunten in te nemen neemt drastisch af en daarmee ook de invloed. Een verdeeld huis met elkaar tegensprekende bewoners, hoogstens in staat tot starre interne compromissen. Zo'n *catch-all* party kan geen trends zetten, geen leiding geven aan de ontwikkeling van de publieke opinie. Zoiets kan ook in Nederland, ook met het CDA, gebeuren. Gelukkig zijn wij ons er in grote meerderheid van bewust dat een partijorganisatie geen lege huls is die, na marktanalyse, van een politieke inhoud wordt voorzien. Het is niet een organisatie die zomaar iets kan uitdragen onafhankelijk van de overtuiging van de leden. Als zij vergeten worden dan wordt het overeind houden van de organisatie hoofddoel.

Daartoe worden de sterrenwichelaars van het marktonderzoek ingehuurd en de sloganmakers van de reclamebureaus. Met democratie heeft dat weinig

te maken. Het is commercialisering van het partij- en campagnewezen. De zinvraag is irrelevant geworden. D66 is, als tegenstander van duurzame politieke beginselen, eigenlijk de partij die daarin voorop is gegaan. Vandaar de voorkeur voor referendumdemocratie. Dat is een vorm waarin de reclamemakers het voor het zeggen hebben.

Het CDA daarentegen heeft sinds de dramatische les van 1994 een heel ander perspectief gewezen. Een inhoudsvolle politiek waar je voor of tegen kan zijn. Maar in elk geval een die de kiezer niet verlaagt tot object van premanipulaties. In tegendeel: de burger blijft hierin subject van zijn politieke keuzen. Hij is geen klant van overheidsbeleid, maar medebepaler daarvan krachtens zijn verantwoordelijkheid als burger. Zo'n CDA heeft de taak om de waarheid van de mens in politiek opzicht te garanderen. Daarom is het een eis van democratie dat de leden zelf in de partij de macht houden en niet de mannetjesmakers.

Het CDA moet het hebben van authenticiteit. Daar zoeken mensen naar. En dat is wat de pers steeds uittest. Men zoekt naar bewijzen dat onze keuzen niet op opportunisme maar op een overtuiging berusten. Veel kiezers zijn destijds aan het twijfelen gebracht. Veel nieuwe kiezers moesten hun keus nog maken. Hun vertrouwen kan worden (terug) gewonnen als het CDA zich als betrouwbaar bewijst en als een partij die de samenhang, de creativiteit en de moed heeft die nodig zijn om sturing te kunnen geven aan de politiek.

Drs. A.M. Oostlander is voor het CDA lid van het Europees Parlement.